

ԳՐԵԼՈՒ ԳՈՐԾԸՆԹԱՅԻ ԽԱՆՁԱՐՈՒՄ ԿԱՄ ՂԻՍՏՈՐԱՖԻԱ

Դիսագրաֆիան գրելու յուրահատուկ և կայուն խանգարում է, որը դրսևորվում է կայուն կրկնվող սխալներով և պայմանավորված է գրի համար պատասխանատու բարձրագույն հոգեկան ֆունկցիաների թերզարգացմամբ:

Դիսագրաֆիան շատ հաճախ հանդիպող խանգարում է: Դիսագրաֆիան ախտորոշվում է այն դեպքում, երբ սովորողները

ունենում են այնպիսի դժվարություններ, ինչպիսիք են՝ մտքերը կազմակերպելու անկարողությունը, քերականական կառուցվածքները ճիշտ օգտագործելու կամ նախադասությունների հիմնական կառուցվածքը հասկանալու անկարողությունը: Այն կարող է մեծապես ազդել ուսումնական գործընթացի վրա և դժվարացնել առաջադրանքների կատարումը, քանի որ առարկայական ծրագրերում շեշտը շատ դեպքերում դրվում է գրելու վրա: Դիսագրաֆիայի նշանները, ինչպես և դիպլեքսիայի նշանները սովորաբար բացահայտվում են, երբ երեխաները սկսում են դպրոց հաճախել: Ահա դիսագրաֆիան հաստատող ամենատարածված նշաններից մի քանիսը:

• Ես գրում եմ այնպես, ինչպես խոսում եմ:

Պատճառը բանավոր խոսքում առկա հնչյունների փոխարինումներն ու բացթողումներն են: Խոսքը լսողական դիսագրաֆիայի մասին է, որն արտահայտվում է հնչարտաբերությամբ մոտ հնչյունների փոխարինումներով (ս-գ, ժ-շ, ս-շ, Լ-ր, ձ-ծ-ց, ջ-ճ-չ, մ-ն, գ-կ-ք, դ-տ-թ, դ-խ և այլն):

• Գրելիս ես տառեր և վանկեր եմ բաց թողնում:

Դիսագրաֆիայի այս ձևի հիմքում լեզվական վերլուծության և համադրության խանգարումներն են. առկա են դժվարություններ նախադասությունը վերլուծելիս կամ բառերի «մասնատելիս», բառը հնչյունավանկային վերլուծության ենթարկելիս (բաղաձայնների կուտակումների դեպքում դրանց բացթողումներ՝ մկրատ - **մկատ**, ձայնավորների բացթողումներ՝ խնձոր - **խնձր**, տառերի տեղափոխություններ՝ շուն-**շնու**, վանկերի բացթողումներ, տեղափոխություններ՝ դասարան - **դարան**, հեռուստացույց - **հեսառուսցույց**, տառերի և վանկերի ավելացումներ՝ գարնանային - գարնանա**նային**, բառի ոչ ամբողջական գրում, տառերի և վանկերի կրկնություններ՝ օրորոցային - **օրոցային**, ծիածան - ծիած**ի**ան, տարբեր բառերի, վանկերի միացում մեկ բառում՝ կարդում է - **կարդումե**):

• Ես ունեմ շատ գաղափարներ, բայց չեմ կարող դրանք գրի առնել:

Երեխան գրում է քերականական սխալներով, որը պայմանավորված է խոսքի քերականական կողմի՝ ձևաբանական և շարահյուսական ընդհանրացումների թերզարգացմամբ: Գրավոր կապակցված խոսքում երեխաները դժվարանում են տրամաբանական և լեզվական կապեր հաստատել նախադասությունների միջև: Դիսագրաֆիայի այս տեսակը կարող է արտահայտվել բառի, բառակապակցության, նախադասության, տեքստի մակարդակով: Նախադասության մակարդակով քերականական սխալներն արտահայտվում են բառի ձևաբանական կառուցվածքի աղավաղումներով, հոլովական վերջավորությունների փոփոխություններով, դերանունների, գոյականի թվի անհամապատասխանությամբ, օրինակ՝

«Երեխաները խաղում է բակում»: «Անձրև դադարեց»:

• Ես կարող եմ տեսնել U տառը, բայց հիշել այն որպես H:

Երեխան հաճախ շփոթում է գրաֆիկորեն մոտ տառերը և փոխարինում դրանք միմյանցով, օրինակ՝ ս-ո, ը-ր, ի-ի, ա-ս, տ-ր և այլն: Սա կապված է տեսողական ճանաչողության, վերլուծության և համադրության, տարածական պատկերացումների թերզարգացման հետ և գրավոր խոսքում արտահայտվում է տառերի փոխարինումներով և աղավաղումներով, օրինակ՝ ինձոր-ինձոտ:

Դիսգրաֆիա ունեցող երեխաներին բնորոշ է հայելային գիրը, որը երբեմն դիտվում է ձախիկության, ինչպես նաև գլխուղեղի օրգանական վնասվածքների դեպքում:

• Ոչ ոք չի հասկանում իմ գրածը:

Դիսգրաֆիա ունեցող սովորողների մոտ հաճախ կարող են ծագել ձեռագրի հետ կապված խնդիրներ: Շատ սովորողների համար դժվար է աշխատել

մատիտով, գրիչով, ինչը կարող է պայմանավորված լինել մի քանի պատճառներով.

- Նյարդաբանական պատճառներով՝ աչքի և ձեռքի կոորդինացիան լիովին զարգացած չէ,
- զգայական խնդիրներով՝ գրիչ կամ մատիտի կարծրությունը կարող է ցավ առաջացնել,
- թույլ, թերզարգացած մկաններով, որոնք դժվարացնում են մատիտ բռնելը:

• Ես գրում եմ շատ դանդաղ:

Դիսգրաֆիա ունեցող սովորողները կարող են ունենալ շատ գաղափարներ, որոնք դժվարանում են գրի առնել, քանի որ հաճախ չգիտեն, թե որտեղից է պետք սկսել: Նրանք գրելուն տրամադրում են ավելի երկար ժամանակ, քան իրենց հասակակիցները: Գրելը նրանցից մեծ ջանքեր է պահանջում և երբեմն կարող է առաջացնել ուժեղ գլխացավեր, հոգնածություն: Այդ իսկ պատճառով կարևոր է գրավոր առաջադրանքների կատարման համար նրանց ավելի շատ ժամանակ տրամադրել:

ՉՈՐԾՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐՈՒՆԵՐ

Դիսգրաֆիա ունեցող նրբխանների կրթությունը կազմակերպելու համար

Դիսգրաֆիայի լիակատար հաղթահարում գոյություն չունի, սակայն կան մի շարք միջոցներ, որոնց օգնությամբ հնարավոր է շտկել և նվազեցնել սովորողի գրելու դժվարությունները:

1. Տրամադրե՛ք հարմարեցված գրիչներ (մատիտներ) և թղթեր

Օգտագործեք մատիտը կամ գրիչը բռնելու համար նախատեսված տարբեր միջոցներ հասկանալու համար, թե որն է դրանցից ավելի հարմարավետ սովորողի համար: Տրամադրեք գունավոր կամ լայն տողերով և ուռուցիկ գծերով թղթեր, որոնք կօգնեն երեխային հավասար գրել տառերն ու բառերը:

2. Ընդգծե՛ք կարևոր բառերը, արտահայտությունները

Մի խնդրեք դիսգրաֆիա ունեցող սովորողին գրատախտակից կամ գրքից արտագրել տեքստը: Ունեցեք տեքստի թղթային օրինակներ: Դասանյութում առկա բազմաթիվ տեղեկությունները կարող են շփոթեցնել երեխային, իսկ ընդգծված կամ շրջանակի մեջ առնված

Նախադասությունները կօգնեն նրան միանգամից կենտրոնանալ դրանց վրա՝ առանց այլ նախադասությունների վրա շեղվելու:

3. Տրամադրե՞ք լրացուցիչ ժամանակ

Երեխային բավարար ժամանակ տրամադրեք, որպեսզի նա կարողանա գրառումներ և նշումներ կատարել: Թեստային առաջադրանքների համար անհրաժեշտության դեպքում ապահովեք հանգիստ սենյակ:

4. Հնարավորություն տվեք սովորողին լսել տեսքատային առաջադրանքի պայմանը

Սովորողի համար կարողացեք առաջադրանքի պայմանները: Առաջին առաջադրանքը միասին կատարեք, որպեսզի սովորողը հասկանա, թե ինչ պետք է անի և ինչպես: Գրավոր տեղեկատվությունը դարձրեք ավելի տեսանելի (աղյուսակներ, գծապատկերներ, պլաններ և այլն): Շեշտադրեք այն ավելի մուգ (bold) տառատեսակով կամ այլ գույնով:

5. Մի քննադատեք անփույթ աշխատանքը

Գովաբանեք նրա քրտնաջան աշխատանքը, ընդգծեք առաջընթացը և առաջարկեք դրական ամրապնդում: Հետևեք սովորողի կրթության մեջ եղած դրական փոփոխություններին, ուրախացեք ձեռքբերումներով:

6. Ակնկալեք ավելի քիչ գրավոր աշխատանք

Սովորողներին առաջարկեք գրավոր պատասխանների այլընտրանքներ, ինչպես օրինակ բանավոր զեկույցը: Նրանց հնարավորություն տվեք «բանավոր գրել» իրենց զեկույցները, ստուգողական աշխատանքները, ստեղծագործական աշխատանքները (Էսսեներ, պատմություններ, նկարագրություններ, տեքստի մեկնաբանություններ):

7. Փորձեք չշեշտադրել սովորողի՝ գրելու հետ կապված դժվարությունները

Թույլ տվեք երեխային գրավոր աշխատանքները կատարել մատիտով կամ ջնջվող գրիչով: Մի հաշվարկեք գրաֆիկորեն իրար նման տառերի փոխարինումները, տառերի բացթողումները ընդհանուր գնահատման մեջ, դրանք արձանագրեք որպես «այլ սխալ» կամ նշեք այլ գույնով: Գնահատումը պետք է հիմնված լինի նյութի յուրացման վրա, այլ ոչ թե ձեռագրի կամ ուղղագրության վրա:

8. Թույլ տվեք սովորողին դասարանում օգտագործել աուդիո-ձայնագրիչ կամ նոութբուք

Դիսգրաֆիա ունեցող երեխայի համար իր մտքերը կամ գաղափարները գրի առնելը դժվար է, հետևաբար նա կարող է ձայնագրել դրանք աուդիո-ձայնագրիչով կամ գրելու փոխարեն հավաքել տեքստային խմբագրիչով:

9. Տվե՛ք ուղեցույցներ

Տվեք թղթային հանձնարարականներ, օգնեք սովորողին գրավոր առաջադրանքները բաժանել քայլերի, բացատրեք, թե ինչպես է գնահատվում յուրաքանչյուր քայլը, բերեք կատարված առաջադրանքների օրինակներ: